

Natuurlijk Delfland
Postbus 133
2600 AC DELFT

NatuurlijkDelfland@knnv.nl
website: Delfland.knnv.nl
twitter: KNNVafdDelfland
facebook: KNNV-afdeling-Delfland
instagram: knnvafdelingdelfland

Nieuwsbrief 169 13 november 2022

Natuurlijk Delfland

Natuurlijk Delfland staat voor samenleven met de natuur

Het werkgebied omvat de gemeenten Westland, Midden-Delfland, Delft, Rijswijk (zuid), Ypenburg-Leidschenveen (Den Haag), Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland.

Afdeling van de
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

VOORUITBLIK

Rubriek Lief en Leed

Leden die een geboorte meemaken, gaan trouwen, ziekenhuis opname, overledene in de directe kring. Stuur een bericht voor deze rubriek.

Jaarthema Bos en Struweel Soort van het seizoen:

Soort van het seizoen: oktober – december: gallen

Kijk uit naar gallen.

Plantengallen kunnen op alle delen van een plant voorkomen: wortel, stengel, blad, bloem of vrucht. Ze zijn te zien als knobbels, verdikkingen, omgerolde bladranden, bolletjes, dikke blad- of bloemknoppen en vreemde vruchten

Fotografeer deze en stuur ze op via natuurlijkdelfland@knnv.nl

Lees informatiebrief [klik hier](#)

Vrijenban II NEE

Bewoners van Delfgauw willen het groene lint van de Noordeindseweg behouden. Als het aan de gemeente ligt, wordt op de groene locatie langs de Noordeindseweg een nieuwbouwwijk gebouwd zonder starterswoningen. Met jouw stem houden we onze gemeente leefbaar, groen en toekomstgericht. Bouw alleen met visie en niet ten koste van onze leefomgeving. Steun deze actie en tekenen op

<https://petities.nl/petitions/vrijenban-ii-nee-be7448fa-9f5b-49f0-bcc6-619bf492f8da?locale=nl>

14 november 10:00 - 12:00 uur, excursie Paddenstoelen

Vooraf aanmelden bij het team Paddenstoelen is verplicht, 06 – 24 25 37 38 of paddenstoelen@delfland.knnv.nl

Het doel van het team Paddenstoelen is onderzoek, educatie en bescherming van paddenstoelen. Je hoeft niet direct grote kennis van dit onderwerp te hebben wel verwachten we een actieve deelname. Belangstellenden die kennis willen maken met het Team worden uitgenodigd deze bijeenkomst bij te wonen. Als je wilt blijven komen is een lidmaatschap vereist.

17 november, 20:00 – 22:00 programma avond en werkgroep Educatie

Op deze avond worden en activiteiten voor het eerste kwartaal van 2023 gelanceerd en liefst vastgesteld.

Locatie: Natuurhuis het Melarium, Melariumpad 11, Delft

19 november, 10:00 – 12:30 Knotten

Het seizoen om wilgen te knotten gaat weer van start, we hebben locaties in Westland, Midden-Delfland, Delft en Rijswijk. Dit kan je ook groen fitnissen noemen. Voor gereedschap wordt gezorgd.

Vraag nadere informatie en een aanmeldingsformulier aan via medewerkernatuurlijkdelfland@gmail.com.

19 november, 10:00 – 12:00 uur, excursie Korstmossen

Onder leiding van Koen Verhoogt een excursie in het Abtswoudse bos.

Deze excursies staan open voor alle KNNV leden in Zuid-Holland. Niet leden kunnen een keer kennismaken om daarna lid te worden.

Karel Gort, coördinator studiegroep Lichenen, 06 - 38 33 07 62, lichenen@den-haag.knnv.nl

19 november, 13.00 – 15.00 uur, excursie Historie landschap langs de Vlot

Start op parkeerplaats bij Stichting The Vineyard, Vlotlaan 535, 2681 TW Monster. Info:
<https://delfland.knnv.nl/kennisbank/natuur-en-historie-westland/> studie@delfland.knnv.nl

21 november, sluiting kopij Veldbericht

22 november, 20:00 – 22:00 uur, presentatie Natuur in 2022 en 2023

Locatie: World Art Centrum, Rotterdamseweg 205, Delft.

I.v.m. de catering is opgeven verplicht via medewerkernatuurlijkdelfland@gmail.com

Deze avond is bedoeld voor bewoners uit het werkgebied van Natuurlijk Delfland die kennis willen maken met de natuur om hun hoek en wellicht daarvoor willen opkomen.

Natuurlijk Delfland is een zeer actieve vereniging waarbij de leden aan heel veel activiteiten deelnemen rond natuurstudie, natuureducatie en natuurbescherming, dit in 38 teams.

Op deze avond laten leden zien welke natuur zij in 2022 hebben waargenomen in het werkgebied van Natuurlijk Delfland of te wel Westland, Midden-Delfland, Delft, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp, Lansingerland, Ypenburg en Leidschenveen.

Ook worden de ideeën voor 2023 vertoond en besproken.

Dit alles aan de hand van dia's en mondelinge toelichting van de diverse fotografen.

De toegang is gratis.

Tijdens de bijeenkomst worden de belevenissen getoond rond onder andere plantenonderzoek, knotten, paddentrek, reuzenberenklauwbrigades, de workshops in het Melarium, het Groene Strand, het beheer van de boomgaarden, zoogdieren, wateronderzoek, beheer heemtuin Molenvlietpark, acties als Watergat, Pasgeld en assimilatieverlichting.

Dit in de stad, polders, duinen, tussen de kassen of te wel in alle landschappen van Delfland en Westland.

De bezoekers zien en horen hoe de leden van Natuurlijk Delfland zich voor de activiteiten inzetten en wellicht dat ze net zo enthousiast worden.

Tuintips

Zet een klimmer in je tuin. In een volwassen klimmer ritselt en kwettert het. Deze plant biedt onderdak aan zoveel die bescherming nodig heeft, bijvoorbeeld de merel, huismus, in de winter de Citroenvlinder, zeker bij een klimop.

Sterrenhemel

maandag 14 november

00.07: De Maan staat 2,2° ten zuiden van Pollux, de helderste ster van het sterrenbeeld Tweelingen (+1,1m). De dichtste nadering gebeurt om 00:07, bij ons op een hoogte van 32° boven de oostelijke horizon en is dus goed te zien. De Maan is voor 74% verlicht.

07.40: De Maan staat in het apogeum; het punt van zijn baan om de Aarde dat het verst van de Aarde ligt. De afstand tussen de Aarde en de Maan bedraagt 404.921 km. Door de grotere afstand lijkt de Maan nu kleiner aan de hemel te staan dan gemiddeld: 29'30,6".

dinsdag 15 november

18.28: De Galileïsche maan Io staat 8,0" ten zuiden van Europa. Jupiter staat op een hoogte van 28° boven de zuidoostelijke horizon. De Zon staat 15° onder de horizon en het is donker.

woensdag 16 november

14.27: De Maan is in de fase van Laatste Kwartier. De linker helft van de Maan is nu verlicht en de Maan is met name 's ochtends vroeg zichtbaar.

donderdag 17 november

20.00: Het maximum van de meteorenzwerm Leoniden vindt vandaag plaats. De meteoren van de Leoniden zijn snel, en de zwerm is bekend vanwege zijn regens in 1799, 1833, 1866, 1966 en 1999. Wanneer de radiant in het zenit zou staan, zouden er van deze zwerm naar verwachting gemiddeld zo'n 13 meteoren per uur vallen. De radiant van de zwerm staat rond 7:00 uur in het hoogste punt aan de hemel, op 60° boven de horizon. Het beste moment om Leoniden waar te nemen is op 18 november rond 6:00

vrijdag 18 november

00.45: Jupiters satelliet Europa staat op 10,7" ten noorden van Ganymedes. Jupiter staat op een hoogte van 17° boven de westzuidwestelijke horizon. De Zon staat 57° onder de horizon en het is donker.

17.22: Alle manen west van Jupiter. Tussen 17:22 en 19:54 uur nemen we alle grote Jupitermanen ten westen van de planeetschijf waar. In toenemende afstand van de planeet staan Io, Europa, Callisto en Ganymedes. Jupiter staat op een hoogte van 30° boven de zuidoostelijke horizon. De Zon staat 17° onder de horizon en het is goed donker.

18.59: Jupiters satelliet Europa staat 13,0" ten zuiden van Callisto. Jupiter staat op een hoogte van 32° boven de horizon, in het zuidzuidoosten. De Zon staat 20° onder de horizon en het is donker.

19.54: Vanavond is een bedekking door de Jupiterschijf en een verduistering door de Jupiterschaduw van Io in zijn geheel waar te nemen. De bedekking begint om 19:54 uur, op het moment dat Io achter Jupiter verdwijnt, en duurt tot 23:15 uur, wanneer Io weer uit Jupiters schaduw verschijnt.

21.08: Tot 23:15 zijn van de Galileïsche manen van Jupiter alleen Ganymedes en Callisto zichtbaar.

21.08: Bedekking van Europa in de nacht van 18 op 19 november is een bedekking door de Jupiterschijf en een verduistering door de Jupiterschaduw van Europa in zijn geheel te zien. Om 21:08 uur zien we het begin van de bedekking wanneer Europa achter Jupiter verdwijnt, en duurt tot 2:01 uur, op het moment dat Europa weer tevoorschijn komt vanuit Jupiters schaduw.

zaterdag 19 november

00.39: Callisto is in bovenconjunctie met Jupiter. De satelliet beweegt vanaf de Aarde gezien achter Jupiter langs, maar wordt niet bedekt. Callisto staat 1,6" ten noorden van Jupiters noordpool.

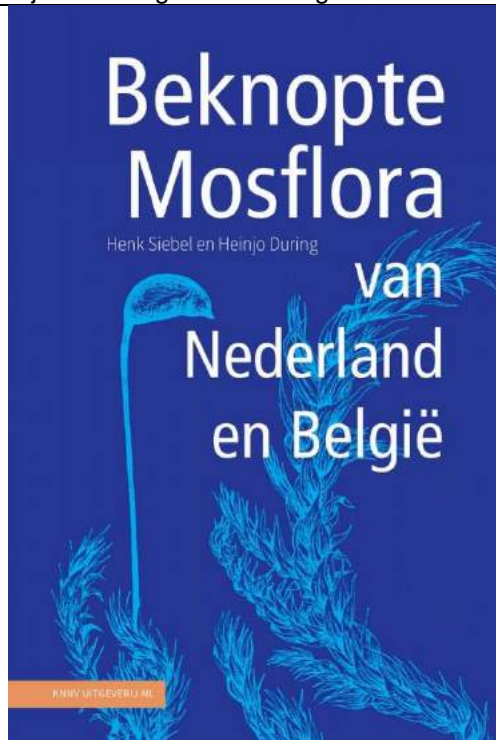
18.19: Vanavond zijn overgangen van de schaduw van Io en Io zelf over de planeetschijf van Jupiter voor een groot deel waar te nemen. De schaduwovergang begint om 18:19 uur, op het moment dat Io's schaduw de schijf van Jupiter betreedt, en duurt tot 20:33 uur, op het moment dat Io's schaduw het Jupiteroppervlak weer verlaat.

21.50: Mercurius is in het aphelium van zijn baan. De afstand tot de Zon is nu groot en bedraagt 0,467AE, ofwel 69,817 miljoen km. Een waarnemer op Mercurius ziet de schijnbare diameter van de Zon ongeveer 2,1 maal zo groot als een waarnemer op Aarde, en de planeet ontvangt circa 4,5 maal meer licht en warmte van de Zon dan de Aarde.

Afdelingswinkel

verkoopadres van de KNNV Uitgeverij en de Jeugdbondsuitgeverij

Bij KNNV uitgaven ontvangen leden 10% korting, bestel via natuurlijkDelfland@knnv.nl

Beknopte mosflora van Nederland en België

Auteur(s): Henk Siebel, Heinjo During
€ 49,95

Bladmossen en levermossen herkennen & determineren. Een complete, handzame en rijk geïllustreerde flora. Hét standaardwerk voor het herkennen en determineren van alle mossen van Nederland en België.

Behandelt 745 soorten blad- en levermossen en 18 variëteiten. Alle soorten doeltreffend herkennen op basis van veld- en microscopische kenmerken

Algemene informatie over morfologie, verzamelen en bewaren, herkenning, ecologie, verspreiding en frequentie, naamgeving en taxonomie
Determinatie sleutels tot families, geslachten en soorten

Per soort beknopte gegevens over substraat, habitat, levensstrategie en plantensociologische positie
Meer dan 2.000 gedetailleerde zwart wit illustraties

Actuele nomenclatuur en taxonomische indeling.

Register met Latijnse en Nederlandse namen

	Een onmisbaar standaardwerk voor studenten, vakmensen en mossenliefhebbers. Dit is een ongewijzigde druk (POD uitgave) uit 2006.
--	--

Bestel de Bijen Bee & Bee bij Natuurlijk Delfland
Sinterklaas en kerst komen er aan. Tijd voor natuurcadeautjes. Bij Natuurlijk Delfland kan je een Bijen Bee & Bee bestellen. Zie foto. De BB&B is bedoeld te laten zien hoe bijen hun eitjes leggen. Het bijenhotelletje heeft 6 slangetjes met verschillende diameter voor verschillende soorten bijen. Het dak kan openscharen om in het hotel te kijken. De Bijen Bee & Bee kan je bestellen bij medewerkernatuurlijkdelfland@knnv.nl en de prijs is tien euro.

Bijen Bee & Bee

Melarium ons clubhuis

Het Melarium, natuurhuis voor natuur, bijen en kunst; een plek waar je natuur, rust, ruimte en inspiratie vindt. Er zijn twee gebruikers Natuurlijk Delfland (1ste verdieping) en de Imkervereniging Delft (begane grond). Het Melarium is te bereiken via de Thijsseweg 11 in Delft. Hier aan het einde van de Thijsseweg staat het straatnaambord Melariumpad (fiets/voetpad). Na 10 minuten lopen of 3 minuten fietsen zie je het Melarium.

Tip: gebruik via een routeplanner alleen Thijsseweg 11 en niet Melariumpad 11, je komt dan op de snelweg uit.

Voor verhuur voor groepen tot tien deelnemers neem contact op met de beheerder van het Melarium, 06 - 13 07 07 14, natuurlijkDelfland@knnv.nl.

[Klik hier voor meer informatie](#)

TERUGBLIK: Waarnemingen

Waarnemingen

Ook waarnemingen zonder foto's blijven welkom.

Wij gaan er vanuit dat je je waarneming zelf meldt via www.waarneming.nl

07/11, **grote witte zilverreigers** (3x), 09:00 uur, fietspad van Abtswoude richting A4 en in poeltje nabij Tanthofkade, Delft, Paul van den Broek

07/11, **spinnen**, Laurien Bouw

Afgelopen zomer zag ik het bewijs dat dieren en kunst heel goed samen kunnen gaan. Je ziet hier baby spinnetjes op een beeldje van een woestijnvos. Moeder spin had de eitjes heel slim, lekker droog en warm, in de holle staart gelegd. Na het uitkomen waren ze binnen een dag of drie allemaal vertrokken. Overdag krioelden ze verspreid over het web en 's avonds kropen ze weer bij elkaar. Je ziet op de foto drie samenscholingen... en het nest zie je uiterst rechts op de staart van de vos. Het zat oorspronkelijk helemaal verstopt in de staart.

Misschien was het toeval, maar het leek mij een erg goed spinnenjaar te zijn. In huis had ik een nestje springspinnen en in de tuin twee nesten van verschillende soorten. Drie in totaal, dat heb ik nog niet eerder gezien.

08/11, **koninginnekruid**, Melarium-Akkesdijkse Bos, Delft, Lia Claus

08/11, **dijkviltbraam**, Melarium-Akkesdijkse Bos, Delft, Lia Claus

08/11, onbekende **paddenstoel**, Melarium-Akkesdijkse Bos, Delft, Lia Claus

08/11, **reukloze kamille**, Melarium-Akkesdijkse Bos, Delft, Lia Claus

09/11, **eikels**, Delft, Aukje Gjaltema

De eikels zijn dit jaar erg groot. Sommige waren wel 4 cm lang, en daarmee tot 8 keer zo zwaar als normaal.

Wat te doen met bladafval en eikelschade op een auto ? Zie de tips in deze nieuwsbrief

09/11, 07:00 uur, maan, Delft, Lia Claus

09/11, 07:00, maan, Delft, Lia Claus

11/11, **geschubde inktzwam**, Delfgauw, Bart Hendriks

TERUGBLIK: Activiteiten

7 november, 10:00 - 12:00 uur, excursie Paddenstoelen

De Broekpolder in Vlaardingen is bezocht: **stronkenkokkenbrij, tijgertaaiplaat, bruine bekerzwam, wimperzwam.**

8 november, 10:00 – 12:00 uur, natuurcafé Natuur

Cor Nonhof liet zien dat er nog van alles te zien is zo laat in het jaar.

Een leerzame wandeling, Lia Claus, zie haar foto's.

8 november, vispaaiplaats in het Akkerdijkse Bos

De kade rond de vispaaiplaats in het Akkerdijkse Bos is verhoogd met bouwpuin. Daar zit altijd plastic in e.e.a. verzameld en meegenomen om op de juiste manier af te voeren.

10 november, 20:00 – 22:00 uur, Beleidsraad van de KNNV

Ondine heeft ons project Leden werven leden toegelicht. Haar bijdrage werd zeer enthousiast ontvangen en door de landelijke voorzitter als voorbeeld aan de andere afdelingen geven. De zeer praktische invulling sprak zeer aan.

Huub heeft deze vergadering namens Natuurlijk Delfland bijgewoond. Het project Communicatie- en participatie is besproken, er was een brede instemming voor.

12 november, 10:00 – 12:30 uur eendekooi Groeneweg

Met een groep van 9 personen verder gegaan met het knotten aan de zuidzijde van de Eendekooi. Vorige keer hadden we al een bruggetje over de sloot gemaakt en nu konden we met iedereen daar aan de slag. Met prachtig weer, de zon scheen volop, hebben we een deel van de zuidzijde geknot en de takken verwerkt in de takkenril aan de andere kant van de sloot. Lex, onze schapenhoeder, was weer terug uit Frankrijk en voor het eerst weer bij het knotten. Als verrassing trakteerde hij ons op appeltaart en die veel bij koffie/theepauze prima in de smaak. Voorlopig zijn we nog niet klaar met de zuidzijde en moeten nog wel een paar keer terugkomen. Als we dit droge weer houden, is dat alleen maar lekker.

Als je niet langer op de hoogte gehouden wilt worden stuur een email aan:

nieuwsbrief.delfland-request@knnv.nl?subject=unsubscribe

Verstuur een lege email, zonder daar iets aan te veranderen.

De Nieuwsbrief wordt gemaakt door de volgende personen

Ted Kruithof, verwerken van de inzendingen

Anna Kreffer, Soort van het Seizoen.

Huub van 't Hart, secretaris Natuurbescherming

Geert van Poelgeest, eindredactie en versturen

Het redactieadres is natuurlijkDelfland@knnv.nl zie ook briefhoofd.

TIPS

Wat te doen met bladafval en "eikelschade" op een auto?

Klik [hier](#)

Haal de natuur in huis
met een natuurrijke tuin.

Om te genieten van de natuur. Of om haar te bestuderen en te beschermen. Natuurlijk Delfland maakt je wegwijs in de natuur.

Natuurlijk Delfland

delfland.knnv.nl

Natuurlijk Delfland is een actieve natuurvereniging.
Geef onze club draagvlak met je lidmaatschap.

[INSCHRIJFFORMULIER](#)

Delen mag

We vinden het fijn als je deze nieuwsbrief deelt met vrienden en bekenden die geïnteresseerd zijn in thema's als natuurstudie, natuureducatie en natuurbescherming in Delfland.